

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. v. De medio demonstrationis & scientiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Disp. V. Quæst. vnic. de Demonstratione. 81

dixit Philosophus, non posse à priori demonstrari quid est, quia peteretur principium.

Neque dicas. Existentia Dei propterea non potest demonstrari à priori vlllo modo, quia est de essentia Dei; imò est ipsa Dei definitio: ergo prædicatum essentiale, & definitio non possunt vlllo modo probari à priori.

Resp. Distinguo consequentiam, concedo antecedens; nullum prædicatum essentiale Deo potest probari à priori, concedo; essentiale creaturis, nego: quia existentia v. g. quæ Deo essentialis est, non potest probari à priori per causam intrinsecam, nihil enim est in re prius essentia; neque per causam extrinsecam, quia Deus non habet causam extrinsecam; ideoque nullo modo probari potest à priori existentia Dei, vel vllum eius prædicatum essentiale. At verò definitio, & essentia rei create habet causam extrinsecam, per quam etiam probari potest.

De prædicato demonstrationis à posteriori nihil opus est dicere, cum constet illud esse vel causam mediæ, vel aliquid aliud necessariò connexum aliquo modo.

SECTIO V.

De medio demonstrationis, & scientiæ.

Demonstrationis extrema.

Affertio affirmans.

Necessarium quid sit.

Ratio.

Instantia.

Si satisfiat.

EXtrema demonstrationis sunt subiectum, & prædicatum, quæ hæcenus exposuimus. Cum autem non sint membra demonstrationis, nisi quatenus per medium aliquod cognoscuntur, operæ pretium est inquirere, quale medium ad veram scientiam requiratur. Primum quidem *in genere*: secundò ad demonstrationem *propter quid*: tertio ad demonstrationem *quia*.

Dico primò, medium cuiuscunque demonstrationis debet esse necessarium, id est necessariò coniunctum cum prædicato & subiecto conclusionis.

Obserua, necessarium illud dici, quod implicat contradictionem aliter se habere: medium ergo illud dicitur necessarium, quod implicabit contradictionem non esse coniunctum cum maiori, & minori extremo. Propositio illa est necessaria, cuius prædicatum ita vnitur subiecto, vt implicet non vniri: hæc necessitas vocari etiam solet *infallibilitas*, & *certitudo obiectiua*; scilicet ipsa res propterea non potest se aliter habere. De formali certitudine infra dicam.

Ratio conclusionis est, quia medium demonstrationis debet esse tale, vt ex euidenti, & necessaria connexionem sui cum extremis, certò & euidenter inferat conjunctionem eorundem in conclusionem: sed non potest inferre necessariam illam connexionem, nisi sit necessarium: ergo medium cuiuscunque demonstrationis debet esse necessarium.

Neque dicas: Hæc est vera demonstratio: *Quætiescunque inter Solem & Lunam interponitur terra, fit eclipsis: sed quando Sol, & Luna deueniunt ad ea puncta, quæ dicuntur caput, & cauda draconis, terra interponitur inter verumque: ergo tunc fit eclipsis.* Et tamen medium huius demonstrationis non est necessarium: ergo medium demonstrationis non debet esse necessarium.

Respondeo, illam esse demonstrationem non absolutè, sed ex suppositione statûs rerum, quo supposito medium illud est necessaria causa eclipsis; medium ergo est necessarium ex suppositione, sicut conclusio est demonstratiua ex suppositione. Quem autem gradum necessitatis exigit habere medium,

A dicitur *sectione sexta* commodiùs, cum totam necessitatem præmissarum exponemus.

Dico secundò, In omni demonstratione medium debet esse causa cognoscendi prædicatum conclusionis. Causa alia dicitur *cognoscens*, alia *essendi*. Causa cognoscendi illa est, quæ ducit nos in cognitionem rei ignotæ; v. g. gemitus est causa doloris, non essendi, sed cognoscendi; ducit enim nos in cognitionem doloris, cuius est signum. Causa verò essendi dicitur illa, quæ dat esse ipsi rei, vt ignis est causa caloris, & dolor causa gemituum. Quo posito certum est, medium esse causam cognoscendi in qualibet demonstratione, quia est ratio deducens intellectum in cognitionem conclusionis ignotæ; quod caret difficultate. Venio autem ad demonstrationem *propter quid*, de cuius medio multò grauior est controuersia.

Dico tertio. Medium demonstrationis *propter quid*, debet esse causa essendi prædicati conclusionis; sufficit autem vt sit causa virtualis.

Obserua, causas alias esse actuales, alias virtuales. Causa actualis dicitur, quæ verè producit effectum à se distinctum, vt Sol actualis est causa luminis per aerem producti. Causa virtualis dicitur ea, quæ non producit quidem id, cuius dicitur causa, nec ab eo distinguitur; si tamen illud haberet causam aliquam, non aliam haberet quàm illam: v. g. immutabilitas Dei dicitur causa virtualis æternitatis, quia non distinguitur quidem ab illa, nec eam vlllo modo producit; si tamen æternitas haberet aliquam causam, non aliam haberet, quàm immutabilitatem, ideoque immutabilitas infert æternitatem. Breuius etiam causa virtualis dici posset illa, quæ infert aliam, à qua tamen non distinguitur realiter. Hoc posito,

Ratio, cur medium demonstrationis à priori sit necessariò causa essendi, est quia demonstratio *propter quid*, differt à demonstratione à posteriori: sed in demonstratione à posteriori medium est causa cognoscendi; ergo in demonstratione à priori medium est causa non solum cognoscendi, sed etiam essendi.

Ratio, cur sufficiat causa virtualis, est quia illa est demonstratio à priori, quæ ostendit *propter quid* res sit necessariò: sed vbi causa virtualis est medium, ostenditur *propter quid* res sit necessariò; affertur enim aliquid, quo posito impossibile est rem non esse: ergo est demonstratio tunc à priori, quando medium causa est virtualis.

Confirmatur, quia Metaphysica, & Theologia naturalis est vera scientia: sed non procedit nisi per causas virtuales: ergo sufficiunt cause virtuales.

Postremò hæc demonstratio: *Omne immutabile est æternum: Deus est immutabilis: ergo est æternus*; non est syllogismus tantum probabilis, cum concludat necessariò; non est sophisticus: ergo est demonstratiuus.

Dico quartò. Causa remota minus latè patens potest esse medium demonstrationis *propter quid*; causa verò remota latius patens non potest esse medium demonstrationis nisi à posteriori.

Obserua primò, causam proximam illam dici, *Inter quam & effectum non intercedit alia causa*, vt calor est causa caloris alterius: causam remotam illam dici, *Inter quam & effectum intercedit alia causa*.

Obserua secundò, causam remotam aliam esse adequatam, aliam inadquatam. Adequata causa illa est, quæ conuertitur cum effectum, vt rationalitas est causa adequata risibilitatis; nihil enim est risibile, quod non sit rationale: nihil rationale, quod non sit risibile.

Affertio 2. affirmans.

Affertio 1.

Cause actualis definitio. Cause virtualis definitio.

Ratio prima pro medio demonstrationis à priori.

Causa virtualis sufficit.

Conclusio 4. bipartita.

Causa proxima & remota definitio.

Causa remota duplex accessio.

non sit risibile. Causa inadæquata illa est, quæ non convertitur cum effectu, ut natura sensitiva est causa inadæquata respirationis; multa enim animalia sentiunt, & non respirant.

Causæ inadæquata duplex acceptio

Observe tertio, causam inadæquatam aliam esse superiorem, id est magis latè patentem; aliam esse inferiorem, id est minùs latè patentem. Causa superior est, quæ non infert quidem effectum, sed posito effectu infertur: v. g. animalitas non infert respirationem, sed posita respiratione infertur animalitas. Causa inferior illa est, quæ infert effectum, & tamen ab effectu non infertur; ut vinum est causa saltationis, quia illam infert, quamvis ab illa non inferatur. Rursus autem causa inadæquata alia est necessariò coniuncta, ut animalitas est causa respirationis; alia non est necessariò coniuncta, ut saltatio respectu vini, à quo non necessariò infertur. Hoc posito

Ratio primæ partis.

Ratio primæ partis est, quia quotiescumque conclusio infertur ex medio, tanquam ex causa inferente effectum, est vera demonstratio à priori: sed quoties medium est causa remota inferior, conclusio infertur tanquam ex causa; causa enim remota inferior illa est, quæ verè infert effectum, quamvis ab eo non inferatur: ergo effectus sequitur ex ea, tanquam ex causa, & sic est demonstratio à priori.

Ratio secundæ partis.

Ratio secundæ partis est, quia quoties effectus non sequitur ex causa, ut causa, non est demonstratio à priori, sed à posteriori; sed quando medium est causa superior, effectus non sequitur ex causa ut causa, quia superior causa illa dicitur, quæ non infert effectum: ergo non est demonstratio à priori.

Quod autem sit demonstratio à posteriori, probatur, quia quando aliquid infertur necessariò ex alio, tunc est vera demonstratio: sed conclusio infertur necessariò ex præmissis continentibus causam superiorem; nam si in iis effectus infertur sicut ex negatione prædicati superioris, sequitur negatio prædicati inferioris; v. g. sicut ex negatione sensitivi probatur negatio rationalis: ergo est vera demonstratio à posteriori. Minor probatur, quia licet non inferat effectum causa illa, negatio tamen illius infert negationem effectus; quamvis enim animalitas non inferat respirationem, negatio tamen animalitatis infert negationem respirationis.

Ex quo inferes, ad demonstrationem *propter quid*, sufficere causam proximam, vel causam remotam adæquatam, siue reciprocam; quia nemo negat hanc esse veram demonstrationem à priori: *Omne rationale est risibile*; & tamen est per causam adæquatam reciprocam.

Affertio 5. bipartita.

Dico quintò. Medium demonstrationis à priori non potest esse quodlibet genus causa, sed sola causa efficiens, & finalis prædicati conclusionis; causa verò materialis, & formalis propriè dicta non possunt esse medium huius demonstrationis.

Ratio primæ partis.

Ratio primæ partis est, quia primò Aristoteles cap. 1. lib. 2. ait, *medium debere esse causam extrinsecam*, v. g. hæc est vera demonstratio à causa efficiente, cum calor probatur per ignem; cum risibile probatur per rationale. Per causam autem finalem durities demonstrari potest de dentibus, quia debent cibos minuire, & in moralibus alia multa: ergo causa efficiens, & finalis possunt esse medium demonstrationis.

Ratio secundæ partis.

Ratio secundæ partis est, quia medium debet esse aliquid distinctum à subiecto, & prædicato conclusionis: sed causa materialis propriè dicta ipsius accidentis, est ipsum subiectum accidentis, quod est subiectum conclusionis: causa verò formalis pro-

priè dicta ipsius accidentis est prædicatum conclusionis; nam est ipsa entitas accidentis: ergo causa materialis, & formalis propriè dicta non est medium demonstrationis à priori.

Causa verò materialis impropriè dicta est ipsa essentia rei, à qua emanant proprietates tanquam à fundamento; causa formalis impropriè dicta est forma constitutiva totius compositi, quod est subiectum accidentis. Et hæc possunt esse medium demonstrationis à priori. A causa materiali impropriè dicta sunt ex demonstrationes: *Omne materiale est corruptibile: sed elementum est materiale: ergo est corruptibile*. Item: *Quidquid est rotundum, & successivè applicatur corpori luminoso, illuminatur successivè: sed Luna est rotunda, & successivè applicatur Soli: ergo successivè illuminatur*. Figura enim est dispositio se tenens ex parte materiae. A causa formali sunt hæc demonstrationes: *Omne compositum quod habet formam existentiæ perpetua connexionis cum materia, est incorruptibile: cælum habet huiusmodi formam: ergo cælum est incorruptibile*. Item: *Omne corpus, quod habet animam rationalem, exigit hæc, & hæc organa: sed corpus humanum habet animam rationalem: ergo exigit hæc, & hæc organa*.

Dico sextò. Medium demonstrationis à priori non est semper definitio formalis subiecti; potest tamen esse definitio formalis prædicati. Nomine definitionis; non intelligitur integra definitio rei, sed tantum pars definitionis.

Ratio primæ partis est, quia in demonstrationibus ubi secunda passio probatur per primam, vel tertia per secundam, medium non est definitio formalis subiecti, ut patet; prima enim passio non est differentia essentialis subiecti: ergo non requiritur in omni demonstratione, ut medium sit formaliter definitio subiecti.

Ratio secundæ partis est, quia potest demonstrari v. g. hominem esse discursivum per definitionem ipsius discursivi, quia scilicet est aptus ad discurrendum. Tunc autem medium erit formalis definitio prædicati. Deinde, quia illa definitio est aliquo modo causa, cur prædicatum insit subiecto: ergo potest esse medium demonstrationis à priori.

Neque dicas. Causa formalis propriè dicta prædicati non potest esse medium demonstrationis à priori, ut nuper diximus; hoc enim distingo: si causa formalis significet ipsam entitatem accidentis, concedo; si significet definitionem, nego: hæc enim erit causa formalis tantum impropriè dicta, quæ potest esse medium demonstrationis à priori.

Dico septimò. Medium demonstrationis potissima est definitio formalis subiecti, & causalis prædicati.

Ratio est, quia in demonstratione potissima medium est differentia constitutiva subiecti, & prædicatum est prima proprietas subiecti: sed hæc differentia est definitio formalis subiecti, & causalis prædicati: ergo, &c.

Dico octavò. Medium demonstrationis à posteriori potest esse quidquid non est causa prædicati conclusionis, modò necessariò sit coniunctum, siue sit effectus, siue signum, siue aliquid concomitanter se habens, siue causa remota superior.

Ratio est, quia quoties demonstratio non est à priori, est à posteriori: sed quando medium non est causa, vel est causa remota superior, non est demonstratio à priori, ut probatum est: ergo medium demonstrationis à posteriori potest esse quidquid non est causa, vel est causa latius patens. Quatuor ergo genera demonstrationis à posteriori assignari possunt. Primò, quando medium est effectus prædicati conclusionis,

Ratio 1. Quatuor genera demonstrationis assignantur.

Causa materialis impropriè dicta, & causa formalis impropriè dicta quid sint.

Conclusio 6. bipartita.

Ratio primæ partis.

Ratio secundæ partis.

Obiectio.

Ei satisficit.

Conclusio 7.

Conclusio 8.

Ratio 1.

Quatuor genera demonstrationis assignantur.

Disp. V. Quæst. vnic. de Demonstratione. 83

conclusionis, quando scilicet nobis antea notum est effectum esse, & inde inferimus, dari talem causam, ex qua talis effectus provenit: v. g. ex eo quod dies est, arguimus præsentiam solis. Neque dicas, tunc peti principium, cum à posteriori recurrimus ad aliquid prius; hoc enim verum tantum est, quando posterius est æquè ignotum ac prius: nos autem supponimus, effectum esse notiorē causā, saltem quoad nos. Secundò, quando medium non est effectus prædicati conclusionis, sed signum, & vocari solet demonstratio à signo. Tertiò, quando medium est aliquid concomitanter se habens, neque prius, neque posterius, ut cum vna relatio mutua demonstratur per aliam, vel vna passio per aliam, v. g. flebile per risibile. Quartò, quando medium est causa remota latius patens; ut si probes respiracionem per animalitatem.

SECTIO VI.

Premissæ demonstrationis in genere.

Demonstrationis conditiones multiplices.

Partes demonstrationis incomplexas hæcenus declaravimus, ex quibus conficiuntur propositiones complexæ conflantes proximè ipsam demonstrationem. Conditiones illarum plurimas attulit Aristoteles: primò ut sint veræ; secundò ut sint certæ: tertiò ut evidentes: quartò ut propriæ. Sed quia fundatur tota doctrina Philosophi in eo celeberrimo axioma, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, quo probantur conditiones allatæ præmissarum demonstrationis; idè ante omnia illud examinandum est; de quo vide Albertinum *sexto principio, toto*, Suarez *disp. 26. & 44. sect. 11. num. 1.*

§. I.

Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, quomodo verum.

Axiomatis explicatio.

Ico primò. Aristotelis axioma significat omnem causam esse perfectiorem effectui à se producto, tum propter independentiam, tum propter perfectionem entitativè maiorem; & est verum in omnibus causis, modo debitæ adsint conditiones.

Axiomatis tres conditiones.

Obserua, tres exigi conditiones, ut axioma hoc verum sit. Prima est, ut ea perfectio, in qua comparatur causa & effectus, sit capax intensioris, & extensionis; si enim extendatur, causa erit extensior; si intendatur, causa erit intensior quàm effectus. Defectu illius conditionis non licet dicere, *Filius est homo propter patrem: ergo pater est magis homo, quàm filius*; nam humanitas non suscipit magis, & minus. Secunda conditio est, ut ea perfectio, in qua fit comparatio, conveniat tum causæ, tum effectui; idè non valet, *Homo est ebrius propter vinum: ergo vinum est magis ebrium*. Terra est calida propter solem: ergo sol est magis calidus; quia vinum non est capax ebrietatis, & sol non est capax caloris. Tertia est, ut ea perfectio conveniat causæ primò & per se, effectui autem non aliunde conveniat, quàm per talem causam; idè non valet, *Discipulus est doctus propter magistrum: ergo magister est magis doctus*. Non valet, inquam, quia discipulus potest esse doctus aliunde, quàm à magistro. Suarez igitur loco citato, existimat, nihil aliud significari hoc axioma, quàm quod causa nobiliori modo participet perfectionem à se productam, eo quod effectus illam participet dependenter à causa, causa verò indepen-

der ab effectu: participare autem independentèr aliquam perfectionem, est nobiliori modo participare. Nos cum Albertino dicimus significari præterea, quod causa non solum nobiliori modo participet perfectionem à se productam, sed etiam illam maiorem participet, & intensiorem, modò tres illæ conditiones adsint, idque in omni causarum genere, contra Hurtadum *disp. 11. sect. 3.* qui ait, *valere hoc axioma tantum in causa finali.*

Ratio autem est, quia nullus potest afferri casus, in quo verum illud non sit, modò tres illæ conditiones reperiantur: ergo debet intelligi non solum de nobiliori modo, sed de maiori perfectione. Antecedens probatur inductione.

Primò in causis vniuoecis nunquam causa producit effectum sibi æqualem in intensione, v. g. ignis nunquam producit in manu calorem suo calori æqualem: sol non producit in aère splendorem æqualem suo; ergo causa est intensius perfectior effectu. Neque dicas, ignem generare ignem sibi similem; fateor enim non valere axioma in eo casu defectu primæ conditionis; forma enim substantialis ignis non suscipit magis, & minus. Neque addas, effectum vniuoecum esse æquè perfectum ac suam causam; hoc enim distinguo: est æquè perfectus quoad essentiam, concedo; quoad gradum intensioris, nego. Sed ea de re in libris de ortu & interitu fusior erit, & opportuniore disputatio.

Secundò in causa finali valet: *Propter beatitudinem dolores sunt appetibiles: ergo beatitudo est magis appetibilis*. Non valet autem si dicas: *Homo propter beatitudinem orat: ergo beatitudo magis orat*; deest enim secunda conditio; nam orare non est perfectio, quæ convenire possit beatitudini. Neque obstat, si dicas, medium sæpè appetibilius esse, quàm finem, ut si quis oret Deum, ut furetur; deest enim tertia conditio, cum effectus habeat perfectionem suam aliunde quàm à fine.

Tertiò in causa formali: *Sol est pulcher propter lucem: ergo lux est magis pulchra*. Si autem dicas: *Homo est calidus propter calorem: ergo calor est magis calidus*, non valebit defectu secundæ conditionis, quæ requirit ut eadem perfectio sit eandem rem, & nomen conveniat causæ, & effectui: esse autem calidum non convenit calori.

Quartò in causa materiali: *Vas lucet propter aurum: ergo aurum magis lucet*. Non valet autem si dicas: *Homo propter materiam est corruptibilis: ergo materia est magis corruptibilis*; deest enim secunda conditio, quia materiæ non convenit corruptibilitas.

Quintò. In causa efficiente: *Corpus mixtum gravitat propter terram: ergo terra magis gravitat*. Maneat ergo verum esse hoc axioma bene intellectum in omni genere causæ; ex quo non erit difficile conditiones præmissarum demonstrationis eruere.

§. II.

Quomodo præmissæ debeant esse veræ.

Ico primò. Præmissæ demonstrationis debent necessariò esse veræ.

Ratio est, quia conclusio ut deducta debet fieri, & cognosci vera per præmissas: sed præmissæ non possunt dare veritatem, quam ipsæ non habent: ergo debent esse veræ.

Confirmatur, ut conclusio formaliter sumpta sit vera, oportet ut assentiamur vnioui extremorum inter se propter vniorem illorum cum medio: sed si præmissæ sint falsæ, non possumus assentiri vnioui extremorum.

Probatum.

In causa finali.

In causa formali.

In causa materiali.

In causa efficiente.

Præmissarum veritas vnde petatur. Ratio.

Confirmatio.